

فرهنگستان زبان عربی دمشق

رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
در دمشق

بطرس بستانی و جمع دیگری از مردان نامی علم و ادب اشاره کرد.

در ادامه این انجمن، بعدها در سال ۱۸۸۲ میلادی انجمن دیگری تحت عنوان المجمع العلمی الشرقي در بیروت تأسیس شد که می توان از بنیانگذاران آن به افرادی چون یعقوب صروف و شیخ ابراهیم یازجی اشاره کرد. و بالاخره در سال ۱۹۱۹، فرهنگستان زبان عربی دمشق به صورت جدی شکل گرفت که در واقع نقطه عطفی در روند تشکیل انجمنها به شمار می رفت. ناگفته نماند که تشکیل این انجمنها پوشش مناسبی برای سازماندهی اصولی جنبش در جدایی از امپراتوری عثمانی به حساب می آمد، به گونه ای که حساسیت برانگیز نبود و برعکس، نقطه آغازین بسیاری از اندیشه های مترقیانه و استقلال طلبانه در کل خاورمیانه تلقی می شد و تأثیر تحولات جدید و سریع انجام یافته در اروپا را نباید از نظر دور داشت چرا که اغلب مؤسسان و بنیانگذاران انجمنهای علمی و ادبی که در اصل از سیاستهای انگلیس و فرانسه و آمریکا تغذیه می کردند، خود تحصیل کرده دانشگاههای غرب و زبانندان و یا فارغ التحصیل دانشگاههای داخلی وابسته به غرب بودند. در ابتدا و پس از تشکیل اولین دولت عربی موقت، وظیفه فرهنگستان عربی

عوامل و جرقه های اصلی نهضت جدید عربی (پان عربیسم) را که نهایتاً در نیمه های قرن بیستم منجر به تحولات عمیق سیاسی، اجتماعی، فرهنگی در سراسر منطقه شد، باید پس از قرن هیجده در نمادهایی چون تأسیس مدارس بیگانه و ملی و در ادامه آنها دانشگاهها و ظهور صنعت چاپ و توسعه چاپخانه ها و راه اندازی روزنامه ها و مجله ها به دست روشنفکران و ادبای ملی گرای عرب و تشکیل هسته های علمی و ادبی تحت عنوان انجمنها و مجامع ادبی و فرهنگی در مراکز اصلی جنبش، چون دمشق و بیروت و قاهره جستجو کرد.

فرهنگستان زبان عربی دمشق (مجمع اللغة العربیة) وارث و شکل تکامل یافته هسته های ادبی پیشین دوره استعمار و قیمومیت است و در واقع این فرهنگستان در چهار چوب های گذشته و با استفاده از تجارب قبلی بنا نهاده شد و خود سر منشأ تحولات مهم ادبی و علمی در سوریه و جهان عرب گردید. قابل توجه است که نخستین بار در سال ۱۸۴۷ میلادی انجمنی به نام الجمعية السوریة با مساعدت رجال مذهبی آمریکا در بیروت شکل گرفت و هدف آن در آن دوره کمک به پیشرفت علم و گسترش فرهنگ و فنون و ادب اعلام گردید و می توان از اعضای فعال و مؤثر آن به افرادی چون شیخ ناصیف یازجی و

اخیراً با هماهنگی و همکاری فرهنگستان زبان عربی دمشق، سمینار گرامی‌داشت علامه‌امین را در محل کتابخانه ملی اسد به مدت دو روز برگزار کرد که با استقبال بی نظیر قاطبه عالمان و دانشگاهیان شیعه و سنی و علوی مواجه شد.

کتابخانه فرهنگستان که در خیابان مالکی دمشق قرار دارد از بیست هزار جلد کتاب نفیس و مرجع و دوهزار کتاب خطی بر خوردار است و فصلنامه فرهنگستان به نام مجمع اللغة العربیة از مجله‌های وزین عربی سوریه است که تاکنون به طور منظم انتشار یافته است.

اعضای مهم فرهنگستان و سال ورودشان به آن، به قرار ذیل است:

دکتر حسنی سبوح (۱۹۴۶م)،

دکتر محمد کامل عیاد (۱۹۵۸)،

دکتر عدنان الخطیب (۱۹۶۰)،

دکتر شکر فیصل (۱۹۶۱)،

دکتر امجد الطرابلسی (۱۹۶۱)،

پرفسور وجیه السمان (۱۹۶۸)،

پرفسور عبدالهادی هاشم (۱۹۶۸)،

دکتر شاکر الفحام (۱۹۷۱)،

دکتر عبدالرزاق قلدوره (۱۹۷۵)،

دکتر محمد هیثم الخیاط (۱۹۷۶)،

دکتر عبدالکریم الیافی (۱۹۷۶)،

پرفسور احمد راتب النفاخ (۱۹۷۶)،

دکتر احسان النص (۱۹۷۹)،

دکتر محمد مروان المحاسنی (۱۹۷۹)،

پرفسور عبدالکریم زهور علی (۱۹۷۹)،

دکتر عبدالحلم سويدانی (۱۹۸۳) و

دکتر عبدالکریم الاشتر (۱۹۹۰)

رئیس فعلی این مرکز دکتر عدنان الخطیب و معاون وی دکتر شاکر الفحام است.

آدرس: سوریه- دمشق- ص. ب ۹۳۵۱

دمشق، عربی کردن دیوانها و زبان آموزشی بود؛ چرا که تا قبل از آن، از زبان ترکی استفاده می شد و در ادامه کار، تألیف کتابهای علمی و گزینش اصطلاحات و زبان علمی مناسب با تحولات روز در زبان عربی به عهده این فرهنگستان نهاده شد.

از جمله افتخارات فرهنگستان سوریه این است که دوازده سال از مجمع اللغة العربیة مصر زودتر تأسیس شد. دکتر عدنان الخطیب، یکی از اعضای فعال این فرهنگستان می گوید تأسیس ستادی برای ترجمه و تألیف، از بندهای اصلی بود که در دستور کار حکومت موقت عربی در سال ۱۹۱۸ قرار گرفت. این مهم بر عهده جمعی از عناصر زبان‌دان و فرهنگی نهاده شد و سپس در تاریخ دوازدهم فوریه سال ۱۹۱۹، نام این ستاد به دیوان المعارف تغییر یافت و انجام امور معارف و تأسیس اداراتی برای حفاظت از آثار باستانی و کتابخانه‌های عمومی و توجه به کتابخانه ظاهریه بر عهده آن گذاشته شد. دیری نپایید که به علت اقبال زیاد مردم از این دیوان و درخواستهای مکرر آنان برای ثبت نام در کلاسهای سوادآموزی و تأسیس مدارس، دولت موقت مجبور شد در سال ۱۹۱۹ دیوان معارف را به دو بخش مستقل ذیل تجزیه و تفکیک کند:

۱- دیوان المعارف، که وظیفه آن امور مربوط به آموزش و پرورش بود. همپین دیوان هسته‌های اولیه وزارت را بعدها تشکیل داد.

۲- مجمع العلمي العربی، که وظیفه آن امور مربوط به زبان عربی و اداره کتابخانه‌های عمومی و حفظ آثار باستانی بود و بعدها به مجمع اللغة العربیة تغییر نام یافت.

مجمع اللغة العربیة در زمینه‌های علمی و ادبی و واژه‌سازی از کارنامه خوبی برخوردار است؛ به طوری که دارای چندین مجله و نشریه و نشستهای دوره‌ای است و از اعضای توانمند و صلاحیت‌داری در رشته‌های مختلف علمی برخوردار است و در زمینه فهرست برداری از کتابهای خطی و شناسایی مخطوطات و بررسی منابع موجود در کتابخانه‌های ظاهریه دمشق، نشر آثار قدیمی و تاریخ ابن عساکر و تألیف معجمها و فرهنگهای علمی و فلسفی و پزشکی و داروسازی و آثار باستانی و هنر و علوم و ... کارهای موفق انجام داده است. از جمله افتخارات این فرهنگستان، عضویت علامه سید محسن امین عاملی در آن است که ذیلاً نام چند تن از چهره‌های برجسته آن را ذکر می‌کنیم. قابل ذکر است که رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در سوریه،